Riksdagens protokoll 1990/91:30

Torsdagen den 22 november

Kl. 12.00–13.48

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 16 november.

2 § Ledighet

Förste vice talmannen meddelade att *Ingela Mårtensson* (fp) ansökt om ledighet under tiden den 27 november–den 26 december för att delta som observatör vid en vetenskaplig studie av kärnvapenprovens effekter.

Kammaren biföll denna ansökan.

Förste vice talmannen anmälde att *Lars Härneman* (fp) skulle tjänstgöra som ersättare för Ingela Mårtensson.

3 § Svar på interpellation 1990/91:55 om asyl

Anf. 1 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Fru talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig om jag är beredd att medverka till att de som beviljats asyl kan sändas tillbaka till sina hemländer om de agerat grovt kriminellt eller på annat sätt tydligt klargör att de inte är i behov av asyl.

Sten Andersson har rubricerat sin interpellation med frågan: "Evig asylrätt?"

Begreppet asyl är definierat i 3 kap. 1 § utlänningslagen. Med asyl avses uppehållstillstånd som beviljas en utlänning därför att han är flykting eller krigsvägrare eller, utan att vara flykting, inte vill återvända till sitt hemland på grund av de politiska förhållandena där och kan åberopa tungt vägande omständigheter till stöd för detta.

En flykting är en utlänning som befinner sig utanför det land som han är medborgare i, därför att han känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, nationalitet, tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller på grund av sin religiösa eller politiska uppfattning, och som inte kan, eller på grund av sin fruktan inte vill, begagna sig av detta lands skydd.

Flykting är också den som är statslös och som av samma skäl befinner sig utanför det land där han tidigare har haft sin vanliga vistelseort, och som inte kan, eller på grund av sin fruktan inte vill, återvända dit.

Som bekant beviljas sedan den 13 december 1989 asyl endast för flyktingar och för dem som har ett särskilt starkt skyddsbehov.

En utlänning som bedöms vara flykting enligt utlänningslagen *skall* ges asyl om inte *synnerliga* skäl talar däremot. Till synnerliga skäl hör bl.a. kriminalitet och terrorism. Detta innebär att vi kan vägra asyl på grund av kriminalitet.

Har man fått asyl och därmed beviljats uppehållstillstånd, väljer man sedan själv hur länge man vill stanna i Sverige.

I utlänningslagen (3 kap. 5 §) finns regler om när flyktingskap upphör. Så skall ske om flyktingen t.ex. av fri vilja återvänder till sitt hemland.

Om en utlänning fått s.k. flyktingförklaring och det beslutet är felaktigt på grund av att han lämnat oriktiga uppgifter skall flyktingförklaringen återkallas.

Även ett uppehållstillstånd kan återkallas (2 kap. 9–12 §§).

Ett uppehållstillstånd *skall* återkallas om utlänningen har lämnat oriktiga uppgifter om sin identitet. Återkallelse skall dock inte ske, om det kan antas att den oriktiga uppgiften inte har inverkat på tillståndsbeslutet eller om andra särskilda skäl talar emot det, t.ex. starka humanitära skäl.

Återkallelse av uppehållstillstånd *får* ske om utlänningen medvetet har lämnat andra oriktiga uppgifter än om sin identitet eller medvetet har förtigit omständigheterna som varit av betydelse för att få tillståndet.

Inom två år från bosättningen i Sverige får återkallelse också ske om utlänningen t.ex. inte försörjer sig på ett ärligt sätt eller bedriver verksamhet utan tillstånd eller om utlänningen kan antas komma att begå brott i Sverige eller i Norden.

En utlänning med uppehållstillstånd i Sverige kan utvisas på grund av brott även om han varit bosatt i Sverige i två år, nämligen om han döms för ett brott som kan leda till fängelse i mer än ett år, eller om en domstol undanröjer en villkorlig dom eller skyddstillsyn som utlänningen har dömts till för ett sådant brott. Utvisning får också ske om utlänningen döms för ett brott som kan leda till fängelse enligt utlänningslagen, t.ex. människosmuggling.

Svaret på Sten Anderssons fråga är därför att en utlänning som här i landet gör sig skyldig till brott kan komma att utvisas och att ett uppehållstillstånd kan återkallas under vissa förutsättningar. Vi har alltså ingen evig asylrätt för dem som missbrukar den rätten. Jag delar Sten Anderssons uppfattning, att har man erhållit skydd och fristad i ett land får man acceptera de regler och normer som gäller för landet.

Anf. 2 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min interpellation. Låt mig börja med vad jag skrev i början på min interpellation:

"Det är ytterst viktigt att de som beviljats asyl i Sverige känner trygghet och slipper fysisk och psykisk ängslan. Om detta får det inte råda någon som helst tvekan.

Lika viktigt är det, i avsikt att skapa förståelse bland medborgarna för

flyktingpolitiken, att de som beviljats asyl under sin tillfälliga eller stadigvarande vistelse i Sverige uppträder på ett icke utmanande sätt. Har man erhållit skydd och fristad i ett land får man acceptera de regler och normer som gäller för landet."

Jag är glad att vi är överens där, statsrådet. Att vi är det fick vi höra i det svar som statsrådet läste upp. Detta är vad som gäller i teorin, enligt min uppfattning. Men hur är det i praktiken?

Vi har under åren sett hur man på olika sätt kan uppträda för att förhindra utvisning. Man skulle inte enligt svensk lagstiftning få lov att stanna, men man lyckas ändå att, med olika knep och konster, till slut få ett uppehållstillstånd. Man överklagar t.ex. i alla instanser, och sedan tar det så lång tid från den dagen då man sökte asyl i Sverige, att man får lov att stanna av s.k. humanitära skäl. Där har man god hjälp av advokater som tjänar mycket stora pengar på den här verksamheten.

Allmänheten har också, fru talman, fått intrycket av att man genom demonstrationer, ibland t.o.m. hot om självmord, kan erhålla ett uppehållstillstånd i Sverige. Massmedia blåser ofta upp de här aktionerna, och då händer det att man vid, enligt mångas uppfattning, alltför många tillfällen erhåller uppehållstillstånd i Sverige. Detta hade man inte fått om man inte hade vidtagit de här aktionerna. Man försöker även agera på olika sätt och göra sig omöjlig i det land som man har lämnat. Man försöker uppträda i TV och tidningar och säga att man hatar regimen, och man kritiserar den våldsamt. Detta gör man för att svenska myndigheter skall få den uppfattningen att om personen i fråga skickas tillbaka, blir han fängslad eller får kanske lida ännu värre. Det har hänt att det har gett resultat.

Nu vet jag, fru talman, att statsrådet inte kan kommentera enskilda händelser. Men jag skall ändå för riksdagens protokoll ta upp två exempel.

År 1987 kom en familj till Malmö som fick asyl i Sverige därför att zigenare var förföljda i Tjeckoslovakien. Efter det att man fått asyl i Sverige åkte den här familjen på charterresor till Tjeckoslovakien. Detta hände även då man fortfarande hade en kommunistisk regim i Tjeckoslovakien. Man kom hit till Sverige med ett barn. I dag har man elva barn i Sverige. Dessa har man hämtat i Tjeckoslovakien vid olika tillfällen. Polisen tror inte att barnen är familjens. Men de kan inte bevisa motsatsen. Sedan har den här familjen bedrivit en omfattande brottslig verksamhet i Sverige. De har icke arbetat en dag, utan legat myndigheter och framför allt skattebetalare till last. De elva barnen har begått sammanlagt 194 bevisade brott.

Jag tycker inte att det är fel att man i ett sådant ärende agerar något hårdare.

Ett annat fall gällde ett antal libanesiska ungdomar i Malmö. De hade kommit till Sverige utan papper, utan biljetter, utan körkort, utan något som helst dokument som kunde bevisa vilka de var. De fick tillstånd att stanna i Sverige och fick politisk asyl. Sedan blev de invecklade i en brottslig verksamhet. Polisen gjorde husrannsakan och fann då deras pass. I passen fanns också stämplar som visade att libaneserna vid ett flertal tillfällen under asyltiden hade besökt Libanon.

Fru talman! Jag tror inte att jag tar till överord om jag säger att det stöter en stor del av svenska folket att den här verksamheten tillåts fortsätta.

Jag skulle till sist vilja ställa en fråga till statsrådet. Vi har nu hört statsrådet läsa upp vad som gäller i teorin. Men – och detta är viktigt – vid hur många tillfällen har den lagstiftning som ger möjlighet att visa ut människor som missköter sig och som har drivit med myndigheterna använts i praktiken?

Anf. 3 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Fru talman! Sten Andersson i Malmö börjar sitt anförande med en fråga som ligger litet vid sidan av det som interpellationen handlar om, men jag vill ändå kommentera den. Jag tycker att det är olyckligt att Sten Andersson säger att det ligger knep och konster bakom asylprövningsrätten och att han blåser under myten om att det är vanligt förekommande att man på olika sätt myglar sig till uppehållstillstånd eller asyl i det här landet.

Det är faktiskt inget olagligt eller diskutabelt med att människor utnyttjar de möjligheter som vi, genom lagar stiftade av denna kammare – för övrigt i mycket stor politisk enighet – har givit människor för att de skall kunna få sin sak prövad på ett rättssäkert sätt. Det gäller möjligheten till juridiskt ombud och möjligheten att överklaga ett beslut. Detta kan i och för sig komma att leda till långa väntetider, och det har ibland också gjort det. Men Sten Andersson vet att vi arbetar mycket hårt med att försöka förkorta väntetiderna och att vi också börjar bli framgångsrika i det avseendet. På grund av de långa väntetiderna kan det ibland bli fråga om s.k. humanitära skäl, inte minst när det gäller barn som har varit inblandade i en asylprocess.

Så till frågan som interpellationen gäller, nämligen vad som gäller i teorin och i praktiken. Vad vi kan besluta om i den här kammaren är självfallet de teoretiska förutsättningarna. Men det är de verkställande myndigheterna som måste ta den praktiska tillämpningen i beaktande.

Detta gäller bl.a. de exempel som Sten Andersson har tagit upp. Jag kan som sagt inte ge mig in på dem, och jag känner heller inte till bakgrunden. Men det är polisen som måste ta initiativ till en återkallelse av uppehållstillståndet om en person inte försörjer sig på ett ärligt sätt eller om han bedriver verksamhet utan tillstånd. Det får sedan prövas av invandrarverket. Det kan finnas faktorer som gör att invandrarverket ändå inte väljer att avvisa en sådan person. Det kan t.ex. finnas andra anknytningar till Sverige som bedöms vara så starka att en återkallelse inte bör ske. Om det, som i det här fallet, ligger brott bakom ifrågasättandet av uppehållstillståndet, är det polisens sak att ta sådana initiativ.

Jag är ledsen, men jag har inga siffror på hur ofta detta har skett. Det finns också andra faktorer som kan göra att människor utvisas på grund av brott. Om det t.ex. finns en dokumenterad brottslighet från en individs tid som asylsökande, har det vid asylprövningen en utomordentligt stark negativ inverkan på hans möjligheter att få asyl om han inte i övrigt har utomordentligt starka skäl.

För det andra kan det, som jag påpekade när jag refererade till de lagregler som gäller, uppstå ett läge där domstolen dömer till utvisning.

Anf. 4 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Olyckligt, sade statsrådet om delar av mitt agerande. Okej, hon har rätt att tycka vad hon vill.

Jag vill kort referera till en bandinspelning från ett nyhetsprogram i Danmarks TV 2 från den 6 april i år. I programmet deltog Jonas Widgren, som inte kan vara helt obekant för statsrådet, eftersom han – i och för sig innan Maj-Lis Lööw var statsråd – var statssekreterare på hennes departement. Det måste därför finnas viss anknytning. Jonas Widgren säger, på tal om knåp och knep för att få lov att stanna kvar i Sverige, att det är *kun* 5 % av dem som i dag söker sig till Europa som är politiska flyktingar; resterande 95 % är ekonomiska flyktingar. Då förstår även jag att de måste använda litet knåp och knep för att få lov att stanna i de länder dit de önskar komma.

Vi har under senare år kunnat se att en överväldigande majoritet av dem som kommit till Sverige strax före ankomsten har kastat bort pass, biljetter och ID-handlingar *trots* – jag betonar det – att man i de flesta fall måste ha visat upp dessa handlingar någon gång under resan hit.

Jag vill påstå att svensk asylpolitik, i varje fall fram till december 1989, har inneburit att den som har varit ärlig och öppet har deklarerat sina åsikter har haft det svårare att få asyl än den som medvetet och kallt och beräknande har fört myndigheter och svenska skattebetalare bakom ljuset.

Jag vill också, fru talman och fru statsråd, påpeka att det i asylpolitiken och flyktingpolitiken i Sverige förs två debatter: en debatt här i Sveriges riksdag och en debatt ute på stan.

Till sist vill jag säga att det inte är polisen som beslutar om en människa skall utvisas. Även om polisen anser att en person borde utvisas, så är det fortfarande invandrarverkat som fattar beslutet. Eftersom den här debatten handlar om kritik mot asylrätten och statsrådet refererar till vad som gäller, hade det faktiskt varit både klädsamt och välgörande om statsrådet i någon form av siffror kunde vederlägga hur lagstiftningen fungerar i praktiken.

Anf. 5 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Fru talman! Jag tycker faktiskt att vi båda och alla i den här kammaren har ett ansvar att se till att ge en saklig grund för den debatt som också förs utanför det här huset. Vi har ansvar för att på saklig grund tillsammans redogöra för vad som gäller och inte gäller, och vi bör inte "surfa" på fördomar om hur det är.

Nu ändrar Sten Andersson i Malmö sin argumentation till att börja tala om dokumentlöshet och hänvisa till ett uttalande av Jonas Widgren från UNHCRs kontor. Jag utgår för övrigt ifrån, att de 5 % som Jonas Widgren talade om var klara konventionsflyktingar. Men Sten Andersson vet mycket väl att vi varken nu eller tidigare ansett att endast detta är tillräckligt skäl för att i dag få asyl i Sverige.

Sten Andersson vet också mycket väl att vi både i Sverige och internationellt arbetat mycket med att komma åt problemet med dokumentlösheten. Det är i dag klart uttalat att dokumentlösheten blir en ytterligare förstärkande faktor i de ärenden som prövas om man i övrigt har svaga skäl.

Men det var inte detta som Sten Andersson tog upp i sitt första inlägg, utan det var möjligheten att överklaga och få hjälp av ett juridiskt ombud. Jag menar att det vore olyckligt om vi kallar detta för knep och konster och framställer det som ett fiffel – även om det förlänger processen och även om det under resans gång kan komma att uppstå humanitära skäl. Det enda vi

egentligen kan göra åt detta är att försöka få ner väntetiderna, och vi börjar nu lyckas med detta. Den nya lagstiftning som antogs i full enighet den 1 juli förra året syftade också till att effektivisera lagstiftningen i detta avseende så att ett ärende inte skulle kunna gå runt flera gånger i systemet.

Jag har redogjort för de regler som gäller vid en eventuell omprövning av asylrätt eller flyktingstatus och de regler i lagstiftningen som vi kommit överens om i denna kammare. Jag har också pekat på i vilka olika skeden som en prövning av uppehållstillstånd eller en omprövning av beslut om ett redan fattat beslut om uppehållstillstånd kan påverkas och i vilka instanser som sådana initiativ skall tas – polisen, domstolarna och i asylprövningsskedet också av den som prövar asylrätten, dvs. invandrarverket och regeringen.

Anf. 6 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Statsrådet står nästan här och skryter litet grand om att regeringen har vidtagit åtgärder för att komma till rätta med den s.k. passlösheten. Det skulle även i detta fall vara intressant att få något besked om ett eventuellt konkret resultat. Att bara säga att man har försökt att komma till rätta med problemen och inte kunna vidimera med något positivt förstärker inte statsrådets argumentation.

Sedan tillbaka till frågan om knåp och knep och advokater som tjänar stora pengar på att hjälpa utlänningar som vill söka asyl i Sverige. Nu vet jag att statsrådet inte kan uttala sig om enskilda fall och inte heller skall göra det, men vi har i media åtskilliga gånger sett hur man från den ena dagen till den andra ändrar sin uppgift. Den ena dagen kommer man ifrån Irak, en månad senare kommer man ifrån Syrien, och en månad därefter ifrån Egypten. När den första historien inte dög blir man tydligen ombedd att pröva en ny. Det är detta jag kallar för knåp och knep.

Jag vet om, fru statsråd, att svenska folket vill hjälpa dem som verkligen behöver hjälp. Men att hjälpa de personer som medvetet, kallt och beräknande, för myndigheter och svenska folket bakom ljuset och kostar oss enormt stora pengar, mer pengar per invånare än i något annat land i världen, är något som jag tycker att vi borde visa en mindre begränsad form av flathet inför.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1990/91:58 om förhållandena i Rumänien

Anf. 7 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Fru talman! Maria Leissner har frågat mig om hur regeringen bedömer situationen i Rumänien med avseende på respekten för mänskliga rättigheter och om jag anser att det finns fog för uppfattningen att utvecklingen i Rumänien är på rätt väg. Maria Leissner har vidare frågat mig om jag anser att det i stort sett kan uteslutas att rumäner har fog att frukta förföljelse om de återvänder till Rumänien.

Antalet asylsökande från Rumänien har ökat under det senaste året. Regeringen följer utvecklingen i Rumänien, liksom i andra länder, mycket

noga. En delegation med representanter för invandrarverket och arbetsmarknadsdepartementet har besökt Rumänien den 17 november–den 22 november.

Rumänien befinner sig i inledningen av en utveckling mot demokrati. Denna utveckling har hittills varit fylld av inre politiska motsättningar. Trots svårigheterna har förhållandena i landet dock förändrats i grunden genom att rumäner numera beviljas pass och kan resa utomlands. Det är möjligt att ge uttryck för sina åsikter, att bilda och ansluta sig till politiska partier och fackföreningar och det finns inga inskränkningar i religionsfriheten. Allmänna val hölls den 20 maj i år.

Rumäniens nya ledning, den nationella räddningsfronten, har upphävt en rad av de lagar som kännetecknade förtrycket av de mänskliga rättigheterna under Ceausescu. En amnesti omfattande bl.a. alla som dömts för politiska brott meddelades efter maktövertagandet. Övergrepp som tidigare förekom från myndigheternas sida förekommer inte längre. Däremot har det förekommit att myndigheterna inte kunnat ge skydd till enskilda då det uppblossat etniska motsättningar mellan olika grupper där enskilda lemlästats och dödats. Den svenska regeringen är väl medveten om detta.

Många av de asylsökande från Rumänien hänvisar till förföljelse på grund av tillhörighet till den ungerska minoriteten eller någon annan minoritet i landet. Det finns utan tvivel djupgående etniska motsättningar i framför allt Transsylvanien. Den nya regeringen har angett som en klar viljeyttring att trygga de nationella minoriteternas rättigheter, men det är för tidigt att bedöma hur kraftfullt den kommer att gripa sig an minoritetsfrågorna. Det finns inget som tyder på att etniska ungrare eller andra minoriteter skulle utsättas för förföljelser från *myndigheternas* sida. Det bör också påpekas att det näst största partiet i parlamentet efter den nationella räddningsfronten, representerar den ungerska befolkningsgruppen.

Förändringarna i Rumänien har inte nått lika långt som i andra delar av Östeuropa och förutsättningarna är förmodligen inte lika gynnsamma som på många andra håll i Östeuropa.

Asyl kan inte beviljas en person enbart på den grunden att han eller hon är från Rumänien. Detta gäller oavsett etnisk tillhörighet. Det är dock nödvändigt att göra en noggrann individuell prövning av varje enskilt fall.

Regeringen har med oro observerat att hot och våld förekommit mot enskilda och grupper, bl.a. mot politiska partier, vid olika tillfällen under året. Enligt mångas uppfattning har den rumänska ledningen inte vidtagit tillräckliga åtgärder mot t.ex. f.d. medlemmar av säkerhetspolisen Securitate. Overifierbara rykten cirkulerar om att Securitatemedlemmar i hemlighet bildat grupper på landsbygden.

Officiellt har över 80 000 rumäner lämnat landet sedan revolutionen i december 1989. Den verkliga siffran torde vara avsevärt högre. En stor andel är etniska tyskar, men också många andra söker sig ut. Det är inget problem för rumäner att i dag erhålla pass, vare sig som turister eller emigranter. Den snabba demokratiseringsutvecklingen i Östeuropa har lett till en relativt stor migration som också påverkar Sverige.

Det råder stor fattigdom, inte minst i Rumänien, och det är förståeligt att uppehållstillstånd i stor utsträckning söks utan att grund för asyl föreligger.

Det är nödvändigt att pröva varje asylansökan mycket noggrant för att bedöma vilka som är flyktingar eller eljest har ett starkt skyddsbehov.

Anf. 8 MARIA LEISSNER (fp):

Fru talman! Jag vill tacka invandrarministern för svaret på min interpellation. Jag framställde interpellationen för att få reda på hur arbetsmarknadsdepartementet och statsrådet ser på situationen för de mänskliga rättigheterna i Rumänien, eftersom det kommit en del oroväckande signaler om den attityd som regeringen har intagit gentemot asylsökande. Jag blev ganska besviken över svaret. Jag tycker att det är färgat av ambitionen att rättfärdiga avvisandet av rumänska asylsökande. Det gäller framför allt de formuleringar där invandrarministern säger att Rumänien befinner sig i inledningen av en utveckling mot demokrati. Vidare sägs att trots svårigheterna har förhållandena ändrats i grunden.

Framför allt är det följande mening som jag är mycket bekymrad över: "Övergrepp som tidigare förekom från myndigheternas sida förekommer inte längre." Detta är både okunnigt och aningslöst. Sveriges regering torde vara den enda i västvärlden som gör en sådan bedömning av det nuvarande läget för mänskliga rättigheter i Rumänien. Den bedömningen skiljer sig avsevärt från vad respekterade mänskliga rättighets-organisationer som Amnesty och Helsingforskommittén har kommit fram till.

Revolutionen i Rumänien i december var kanske inte så mycket en revolution som en palatsrevolution, där en grupp bytte plats med en annan. Större delen av förtryckarapparaten finns kvar och har inte monterats ned. Securitate bytte namn till Rumänska informationstjänsten, och det har nyligen aviserats att tusentals Securitatemän skulle återanställas. De har samma arbetsuppgifter som förut. Det förekommer en ungefär likadan övervakning av medborgare som tidigare med telefonavlyssning, öppning av brev m.m.

Demonstrationer förbjöds i Bukarest i september. I våras kunde alla se på TV hur de oppositionella partierna fick sina kontor förstörda och att bondeledaren blev misshandlad. De oppositionella studenterna och andra intellektuella som stod bakom massdemonstrationerna i februari, mars och juni har förutom vad jag skulle vilja kalla blodbadet i juni också lidit genom att de har blivit arresterade, förhörda, misshandlade och fängslade under lång tid. Dessa gripanden har skett helt utanför all rättssäkerhet. Det har inte varit ovanligt att man hållits avskild från kommunikation med omvärlden månadsvis.

Lagstiftningen finns i stora delar kvar. Bl.a. har man flitigt använt förordning nr 153, där det stadgas att man kan gripa någon för att denne lever som en parasit på samhället utan att arbeta. Denna typ av lagstiftning finns alltså fortfarande kvar, och den är inte förändrad.

Premiärminister Iliescu har kallat de intellektuella för provokatörer som motarbetar den nya demokratin. En hel del har tvingats fly, bl.a. till Sverige.

TV-n är helt styrd av regimen. Anställda som kritiserar den officiella inställningen skall enligt TVs ledare avskedas.

Det finns i och för sig fria tidningar, men de har problem därför att kontrollen av papper ligger i regimens händer. Även kontrollen över distributionen, framför allt på landsbygden, finns hos makthavarna. Detta betyder att

utgivningen äventyras och blir rätt osäker. Detta fungerar som ett slags censur av dessa tidningar.

I Amnestyrapporten, som kom så sent som i oktober, säger man att man är bekymrad över brott mot mänskliga rättigheter i Rumänien. Man är bekymrad över den påstådda medverkan från myndighetspersoner i våldsamma attacker på civilbefolkningen. Man är också bekymrad över att tillfångatagna eller arresterade människor har behandlats illa och över bristen på rättssäkerhet i vissa rättegångar.

Från annan källa har jag fått några exempel på hur det har gått till när människor har tillfångatagits. Låt mig återge en berättelse:

Jag har blivit vilt, barbariskt slagen med nävar och fötter i huvudet, magen, över allt, tills jag föll ner. Sedan trampade de ner mig med fötterna och slog mig på nytt tills jag svimmade. De hällde vatten över mig, och allt upprepade sig flera dagar i rad.

En annan säger: Jag visste inte ens vad jag var anklagad för. Jag har blivit brutalt slagen. Maten var som för grisar, när vi fick den. Vattnet var fullt av maskar – vi fick vänta tills de sjönk till botten. Jag blev väldigt sjuk i maginfluensa, men jag fick ingen behandling.

En av dem som har blivit arresterad och misshandlad är Georgescu Constantu, som arresterades den 19 februari på gatan och blev allvarligt misshandlad tillsammans med ett nittiotal andra människor. Han blev så småningom släppt efter att ha blivit hotad av polisen att man skulle sätta eld på hans hus, om han sade någonting.

En annan är Tudor Dimitru, som arresterades i augusti, oskyldig. Han blev misshandlad. Inga misstankar om något brott. Han var arresterad i flera veckor.

Doina Cercel arresterades den 30 juni. Hon är på Securitates svarta lista därför att hon deltog i revolutionen och har deltagit i demonstrationer på Universitetsplatsen. Det finns många, inte minst minderåriga, som på detta vis har arresterats och misshandlats.

Detta är utomordentliga bevis på att situationen när det gäller de mänskliga rättigheterna är allvarlig. Jag tycker att det är mycket ledsamt att den officiella svenska bilden av Rumänien som en rättsstat, eller åtminstone ett land på väg att bli en demokratisk rättsstat, är så fullständigt skild från den verklighet som människor lever under i Rumänien i dag.

Anf. 9 ALF WENNERFORS (m):

Fru talman! Jag hade förmånen att få tjänstgöra som valövervakare den 20 maj, och jag var i samband med det i Rumänien en vecka och träffade olika grupper, representanter för partier och liknande. För ett par veckor sedan var jag i Rumänien på nytt, och jag måste säga att den beskrivning som statsrådet ger av situationen i Rumänien just nu inte stämmer särskilt väl med den bild jag fick, inte minst från det senaste besöket i Rumänien.

Jag träffade också då representanter för olika partier, för Gruppen för social dialog och för en mängd studentgrupper. På grundval av det måste jag säga att det här är en alltför ljus bild. Jag instämmer i mycket av det som Maria Leissner har påpekat, inte minst med tanke på vad man i Rumänien berättar om brotten mot mänskliga rättigheter.

Det är rätt märkligt när man nu ändå rätt ambitiöst försöker att göra en beskrivning av situationen där nere, finns inte junikravallerna med. De är faktiskt något av det allra värsta som har inträffat sedan revolutionen före årsskiftet 1989-1990. I samband med de här händelserna kallade man tydligen från den rumänska ledningens sida på gruvarbetare från norra delen av landet för att återställa ordningen i den rumänska huvudstaden Bukarest. Jag fick höra från olika grupper, inte minst från studentgrupperna, att man hade för avsikt att förstöra det hus där Gruppen för social dialog har sina kontor. Detta kunde dock förhindras tack vare ett klokt ingripande från visst håll.

Jag tycker att man skall ha i minnet när man bedömer detta att en vanlig löntagare har ca 2 000–3 000 lei eller 500–600 svenska kronor i månaden, medan gruvarbetarna har 15 000 lei i månaden. Det har de fått ganska nyligen plus vissa andra förmåner. Detta säger en del.

Det pågår en mycket livlig diskussion just nu i Rumänien om huruvida det var Iliescu som kallade på gruvarbetarna eller inte. Det påstås alldeles bestämt – och den debatten har också nått Rumäniens parlament.

Jag saknar alltså den beskrivningen, även om det är möjligt att statsrådet menar att man kan läsa detta mellan raderna i svaret.

Dessutom är jag litet förvånad över en uppgift i slutet av svaret: "Officiellt har över 80 000 rumäner lämnat landet sedan revolutionen i december 1989. Den verkliga siffran torde vara avsevärt högre." Ja, enligt den siffra jag fick för ett par veckor sedan nere i Rumänien är det 800 000 som har lämnat Rumänien, och av dem skulle 200 000 finnas i Tyskland, företrädesvis det gamla Västtyskland. Den siffran tyder på en verklig flykt från landet, och det är naturligtvis mycket tragiskt.

Anf. 10 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Fru talman! För att ta det sista först, så förstår jag inte varför Alf Wennerfors skulle vara förvånad över att jag säger att det förmodligen är en avsevärt högre siffra. Jag har redovisat den officiella siffran – och vi vet att det är en stor andel etniska tyskar som har gett sig av, men också andra grupper.

Får jag också understryka att jag på flera ställen i interpellationssvaret har pekat på att regeringen med mycket stor oro har observerat inte minst det som har hänt på senare tid – hot om våld mot enskilda, mot grupper och mot politiska partier. Det är mycket av detta som Maria Leissner mera utförligt har beskrivit.

Jag tycker också att det av svaret mycket klart framgår att vi gör en helt annan – och mycket noggrann – bedömning av de asylsökande från Rumänien i dag i förhållande till asylsökande från många andra öststater.

Det är ju självklart att om rumänska asylsökande anför förföljelse av den grad som Maria Leissner här har beskrivit, så hör de till dem som kommer att få asyl. Men som jag också påpekat i svaret är det väldigt många av de asylsökande i dag som anför just förföljelse på grund av att de tillhör en etnisk minoritet, t.ex. den ungerska.

Jag försöker också påpeka i svaret att det ändå inte finns någonting som tyder på att det från myndigheternas sida skulle pågå en förföljelse som är riktad just mot de etniska minoriteterna. Men att det finns svåra etniska mot-

sättningar som också har lett till att människor har skadats till liv och lem – det vet vi ju, det finns väl dokumenterat.

När det gäller asylansökningar från Rumänien i dag prövas varje enskilt ärende för sig utomordentligt noggrant. Vi kan inte säga att man inte får asyl när man kommer från Rumänien. Men vi kan heller inte generellt säga att asylansökningar från Rumänien beviljas.

Sedan har jag pekat på att ett led när det gäller att bedöma den här utvecklingen är den delegation från invandrarverket och arbetsmarknadsdepartementet som just nu har varit i Rumänien. Bara det faktum att vi nu har skickat en delegation dit är ett uttryck för att vi vill göra ytterligare försök att skapa oss en bild av läget i Rumänien när det gäller de mänskliga rättigheterna.

Får jag dessutom berätta att Sverige inom ramen för de s.k. konsultationerna, som pågår under UNHCRs paraply med 15 länder, har tagit ett särskilt initiativ. Vi har nämligen föreslagit att man skulle göra en särskild studie av Rumänien med den utgångspunkten – något som vi borde diskutera ännu mera globalt – att vi skall se vad vi kan göra för att utifrån stödja utvecklingen mot pluralism, demokrati och mänskliga rättigheter inne i Rumänien, för att undanröja orsakerna till att människor tvingas ge sig ut på flykt. En sådan studie pågår nu genom en delegation i Rumänien med UNHCR, Schweiz och Sverige representerade, som så småningom skall rapportera till de s.k. konsultationerna. Det är ytterligare ett uttryck för att vi tycker att det finns all anledning att ägna Rumänien stor uppmärksamhet från dessa utgångspunkter.

Anf. 11 MARIA LEISSNER (fp):

Fru talman! Det är bra, tycker jag, att det pågår en del undersökningar, och det kan hända att det hade varit bättre om en del av formuleringarna i interpellationssvaret hade blivit litet mer försiktiga än vad de faktiskt är. Några av dessa formuleringar är direkt upprörande, och framför allt den här formuleringen: "Övergrepp som tidigare förekom från myndigheternas sida förekommer inte längre."

Hur kan invandrarministern göra ett sådant uttalande, som har så stor betydelse för hur asylsökande behandlas när de kommer till Sverige?

Det är framför allt två saker som jag är bekymrad över, medan invandrarministern kanske inte är lika bekymrad. Det gäller först den stora betydelse som junikravallerna har haft för åtminstone alla andra länders uppfattning om vad som sker i Rumänien. Det finns otaliga bevis för hur myndigheterna har varit inblandade i den direkta förföljelsen av de fredliga demonstranterna. Ett antal människor dog och hundratal arresterades. Demonstranterna blev attackerade av inte minst gruvarbetare, förmodligen under Securitatebefäl. Gruvarbetarna kom till huvudstaden med specialbeställda tåg som myndigheterna hade arrangerat. Sedan fick de tack av presidenten personligen.

Senare har detta följts upp av presidenten genom att han har återkommit till anklagelser mot de oppositionella studenterna och akademikerna. Jag träffade i somras några av de studentledare som har flytt, och de berättade litet mera i detalj hur det hade gått till. Bl.a. hade militär och polis gått in på

universitetsområdet för att leta efter studenter som hade krupit ner och gömt sig på olika ställen för att slippa bli misshandlade. Polisen letade med värmekamera för att kunna släpa fram folk, slå dem och sedan arrestera dem.

Detta är inte en regim med ett demokratiskt sinnelag. Det är uppenbarligen en regim som inte förmår att skapa en positiv utveckling. Inte minst pekar återanställningen av Securitatemännen på detta.

För övrigt kan vi notera att Securitate faktiskt aldrig upplöstes. De flesta av Securitates avdelningar har funnits hela tiden. Det var enbart några enstaka avdelningar som upplöstes, medan de andra, som bl.a. har hand om övervakning av medborgare och övervakning av utländska ambassader, fortfarande finns kvar.

Hur kan Maj-Lis Lööw motivera meningen om att de övergrepp som tidigare skett inte längre sker – framför allt med tanke på att utrikesdepartementet, utrikesministern och inte minst Jan Romare har uttryckt bekymmer över utvecklingen i Rumänien vid ESK-konferensen i Köpenhamn i helt andra ordalag än de som Maj-Lis Lööw har använt i dag?

Anf. 12 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Fru talman! Ett av de mest påtagliga övergreppen från regimens sida i Rumänien, som vi ju har sett konkreta exempel på, vilka många gånger har engagerat det svenska folket, har ju varit att man har vägrat människor att över huvud taget lämna landet. Man har haft ett så slutet system att människor inte ens har kunnat lämna landet. Detta är faktiskt ett exempel på sådant där nu lättnader har kommit. Människor har getts tillfälle att resa över gränserna; de får pass och utresetillstånd.

Men självfallet kan det också i fortsättningen förekomma övergrepp, och även enskilda myndighetspersoner kan göra sig skyldiga till övergepp. I mitt svar pekade jag dessutom på att det är mycket allvarligt att myndigheterna inte har klarat att ge skydd emot övergrepp som skett mellan olika grupper, t.ex. när etniska motsättningar har blossat upp.

Anf. 13 MARIA LEISSNER (fp):

Fru talman! Amnesty International skriver i sin rapport att man, på samma sätt som invandrarministern, är orolig över situationen för de etniska minoriteterna. Man uttrycker oro inför de anklagelser som har framkommit om att myndighetspersoner är inblandade och ansvariga för sådana här attacker och att säkerhetsstyrkor uppenbarligen skulle ha kunnat förhindra attackerna.

Det allvarliga är medbrottsligheten från myndigheternas sida. Det handlar inte om enstaka isolerade övergrepp från enskilda myndighetspersoner, utan det handlar om ett förtryck av mer systematisk karaktär. Zigenarna har bl.a., även enligt Amnestyrapporten, blivit anklagade på ett sätt som andra grupper inte har blivit just när det gäller förordning nr 153 som jag talade om tidigare. Det är helt klart att zigenarna har blivit diskriminerade på grund av sitt ursprung. Denna diskriminering har skett från myndigheternas sida.

Det är sant att det har skett förändringar i Rumänien. Det går numera att lämna landet. Det förekommer då och då demonstrationer på gatorna, även om de ibland förbjuds och människor arresteras, misshandlas och dödas.

Det är sant att det finns dagstidningar, även om censuren fortfarande fungerar och myndigheterna har möjligheter att påverka och strypa tidningar efter behag. Detta förhindrar dock inte att övergreppen är utomordentligt allvarliga. Man kan inte säga att det har gått fantastiskt framåt sedan Ceausescus tid. Det är för det första inte sant, och för det andra är det en mycket dålig jämförelsegrund. Om man jämför Rumänien med vilket annat land som helst, klarar sig Rumänien nog relativt dåligt på den allmänna skalan över mänskliga rättigheter. Jag är övertygad om att Rumänien även i fortsättningen kommer att tas upp som ett bekymmersamt fall av Sverige när det gäller våra aktioner i mänskliga-rättighetskommissionen i FN och i andra fora.

Detta är problematiskt. Invandrarministern talar med överslätande formuleringar. När UDs representanter uttalar sig låter det däremot helt annorlunda. Jan Romare sade i somras: Jag kan inte underlåta att framföra vår djupa oro över utvecklingen i Rumänien – en utveckling som även lett till förluster i människoliv samt den bestående atmosfären av misstro och osäkerhet i landet.

Den slutsats man kan dra är naturligtvis att Maj-Lis Lööw behöver litet argument för att kunna fortsätta att avvisa även de asylsökande som helt uppenbart är i behov av skydd.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellationerna 1990/91:69 och 82 om en eventuell invandring från Sovjetunionen

Anf. 14 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Fru talman! Sten Andersson i Malmö har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta och vad som har gjorts med tanke på, som Sten Andersson formulerar det, en förväntad massflykt från Sovjetunionen.

Håkan Holmberg har i samma ämne frågat vilka åtgärder som regeringen avser vidta för att förebygga och hantera en eventuell massiv utvandring från Sovjetunionen.

Jag besvarar båda interpellationerna i ett sammanhang.

Demokratiseringsprocessen i Öst- och Centraleuropa är glädjande. Den har lett till att allt fler länder där respekterar rätten att fritt få lämna och sedan återvända till sitt land.

Den politiska målsättningen är att genomföra demokrati, att tillförsäkra mänskliga rättigheter och att bygga upp en sund och fungerande ekonomi.

Som framhålls i interpellationerna råder en svår ekonomisk situation i bl.a. Sovjetunionen. Det kommer att ta tid att få till stånd en ekonomisk utveckling som skapar möjligheter till ett bättre liv för hela befolkningen. Situationen i landet är svårbedömbar.

På samma sätt som skett i flera länder i Öst- och Centraleuropa liberaliseras i början av nästa år utresekontrollen i Sovjetunionen. Ny lagstiftning ger medborgarna rätt till ut- och inresa. Detta är en mänsklig rättighet. Det är

däremot *inte* någon given rättighet att få inresa, bosätta sig och arbeta i något annat land än hemlandet.

I massmedia över hela Europa förekommer spekulationer om förestående massutvandring från Sovjetunionen. Det är inte uteslutet att åtskilliga Sovjetmedborgare kan vilja söka sin utkomst i något annat land. Men jag vill betona att det rör sig om spekulationer och att vi inte får förlora proportionerna. De krafter som verkar återhållande på benägenheten att utvandra – bundenheten till hemlandet genom språk, kultur, familjeband etc. – är starka.

Det måste också ligga i allas intresse att den arbetskraft som behövs för återuppbyggnaden och omläggningen av ekonomin i de tidigare centralt styrda länderna i öst kan stanna kvar. Därför måste största vikt läggas vid insatser som kan förebygga en omfattande utvandring.

Interpellationerna illustrerar vikten av att det internationella samfundet gemensamt angriper grundorsakerna till varför människor flyr/migrerar t.ex. genom utvecklingsinsatser i ursprungsländerna. Vår solidaritet med utsatta människor kräver att flykting- och migrationsfrågorna placeras högt på dagordningen i alla de sammanhang där flykt eller migration blir en följd av passivitet inför grundorsakerna. Jag vill här erinra om den utredning om en sammanhållen flykting- och immigrationspolitik som biståndsministern och jag tillsatt och som har väckt både uppmärksamhet och efterföljd internationellt.

Vidare har en särskild arbetsgrupp bildats inom regeringskansliet med representanter för utrikes- och arbetsmarknadsdepartementen. Den har till uppgift att följa och bedöma utvecklingen i öst med avseende på invandring.

Fru talman! Den ekonomiska krisen i Sovjetunionen har fördjupats. Unionens politiska framtid är osäker. Sovjetunionens utveckling är naturligtvis av stor betydelse för omvärlden. I många internationella fora diskuteras vad som kan göras. Sverige deltar givetvis i dessa diskussioner.

Samtidigt stärker vi våra bilaterala kontakter med Sovjetunionen och med de baltiska republikerna. Näringslivet, folkrörelser och universitet har knutit mängder av kontakter. Regeringen har inlett ett samarbete som syftar till ökad kontakt och aktiv kunskapsöverföring på en lång rad områden. Ett praktikprogram för ungdomar från de baltiska republikerna har inrättats.

Vi deltar från svensk sida alltså aktivt i det internationella samarbetet. Av särskild vikt är här den ministerkonferens om öst-väst-migration i Europarådets regi som, med Österrike som värd, skall hållas i Wien i början på nästa år. Frågan uppmärksammas även inom den europeiska säkerhetskonferensen (ESK).

Det viktigaste är alltså att arbeta för en ordning som gör det möjligt för människorna i de länder vi här talar om att kunna stanna kvar. Ändå kommer människor från Sovjet och från Öst- och Centraleurpa till väst för att söka arbete. De är hänvisade till att söka asyl, eftersom det i de flesta länder i Västeuropa – liksom hos oss – saknas möjligheter till arbetskraftsinvandring annat än i mycket begränsad omfattning.

Sverige avser inte att göra avsteg från tillämpning av gällande utlänningslagstiftning som innebär att arbetstillstånd skall föreligga före inresan för dem som vill invandra.

Asyl skall förbehållas den som är flykting enligt Genève-konventionen eller som i övrigt har starka skyddsbehov. En prövning av asylbehovet måste alltid göras individuellt. Mot bakgrund av den positiva utvecklingen mot demokrati och respekt för mänskliga rättigheter i Öst- och Centraleuropa och i Sovjetunionen, bör man kunna anta att endast få sökande från dessa länder skulle ha tillräckliga skäl att få stanna i Sverige. De allra flesta sökande från dessa länder kommer, som jag bedömer det nu, efter en individuell prövning, att kunna sändas tillbaka till hemlandet.

Jag vill försäkra Sten Andersson och Håkan Holmberg att regeringen med stor uppmärksamhet följer utvecklingen i Sovjetunionen och i Öst- och Centraleuropa och att vi har en god beredskap.

Statens invandrarverk har i fredstid huvudansvaret på den statliga sidan för att flyktingmottagandet fungerar. Detta gäller även i kris och i krig, även om man då kan behöva använda helt andra samverkansformer än normalt.

Invandrarverket och polisen kan snabbt sätta in resurser där de bäst behövs för att klara av utredning och beslut i tillstånds- och asylärenden liksom för att kunna utvisa dem som får nej.

Det kommunala flyktingmottagandet har lett till att huvuddelen av Sveriges kommuner i dag har erfarenhet av att ta emot flyktingar, ett faktum som självfallet förstärker vår beredskap.

I den kontinuerliga beredskapsplaneringen ingår självfallet även förberedelser för att möta en eventuell ökad invandring av det slag som interpellanterna tar upp. Allt detta innebär att Sverige har en betydande kapacitet och flexibitet för att möta förändringar i vår omvärld.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis återvända till vad jag började med: Det bästa vi, tillsammans med andra länder, kan göra är att bidra till att påverka grundorsakerna och satsa på åtgärder som *motverkar* att människor tvingas lämna sina hemländer.

Anf. 15 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Jag vill börja med att hålla med statsrådet när hon säger att det är bäst för Sovjetunionen att folk stannar kvar där. Att i dag dränera Sovjetunionen på utbildat folk är det absolut sämsta man kan göra. Det är bättre att vi, efter vår förmåga, försöker se till att människorna där stannar kvar. Men i dag råder kaos i Sovjetunionen. Det utgår presidentdekret varje dag från Gorbatjov. Men enligt uppgifter struntar folk helt i det här. Lokala myndigheter och enskilda personer agerar helt och hållet på egen hand och efter vad de själva anser vara bäst.

Låt mig också säga att vi naturligtvis skall ge visum till t.ex. sovjetmedborgare så att de kan åka hit och besöka Sverige som turister. Det är en princip som vi måste ha. Den måste vi ha ända tills det visar sig att människor missbrukar detta i så måtto att de söker visum som turister och sedan kommer hit i stor omfattning och söker asyl för att få rätt att stanna i Sverige. Här har även vi både en praktisk och ekonomisk rätt.

Statsrådet talar om spekulationer i massmedia. Det som är rätt i det fallet är att det har stått i massmedia och att vi har sett det i massmedia. Men bakgrunden är uppfattningar från experter, från politiker och från forskare som

kan det här området. Och de fruktar i dag en massflykt från Sovjetunionen på grund av den situation som råder där i dag.

Nu säger statsrådet att människor har en viss bundenhet till sitt hemland, språket, kulturen och familjebanden. Okej, det kan man i vissa lägen köpa. Men jag tror att andra fakta i dag väger tyngre för människorna i Sovjetunionen för att lämna landet, massarbetslöshet, fattigdom och t.o.m. svält. Det är i det här fallet starkare skäl för att fly än det som statsrådet har beskrivit. Jag tycker också att man får uppfattningen att både statsrådet och hennes närmaste medarbetare tar litet för lätt på dessa problem.

Häromkvällen kunde vi i TV höra hur statsrådet apropå folkvandringar sade att vi har klarat sådant förut. Då skulle jag vilja fråga: När gjorde vi det senast? En informationssekreterare har i en lokal tidning i Skåne sagt att man inte ser något i statistiken som visar att vi skulle få en ökad invandring från Sovjetunionen. Låt mig då, fru talman, få tala om att det inte är förrän nästa år som människor fritt får lämna Sovjetunionen. Därför är det inte så konstigt om detta ännu inte har satt några spår i statistiken.

Fru Rogestam som är chef på invandrarverket tror inte heller på någon massflykt, därför att, som hon säger, dessa människor inte har tillräcklig transportkapacitet. Men människor som är desperata och som lever under svåra umbäranden kan alltid ta sig fram även om bilen, bussen eller tåget inte står till förfogande. Jag tror att vi i Sverige i dag resonerar litet grand som att det vi inte vill skall hända får vi hoppas att det inte händer. Men om det händer, är beredskapen då verkligen god, som statsrådet i dag har sagt?

Vi har under de senaste åren sett hur 25 000–30 000 asylsökande har skapat en formlig panik i Sverige – tältförläggningar och båtar i hamnar. Det har vi inte klarat. Statsrådet säger att invandrarverket och polisen kan sätta in större resurser. Varför gjorde de inte det under sommaren och hösten 1989, när det var kaos runt om i Sverige på alla flyktingförläggningar. Det fanns inte tillräckligt med flyktingförläggningar. Varför satte man inte in dessa resurser den gången när det verkligen behövdes?

Statsrådet säger att Sverige har en betydande kapacitet och flexibilitet att möta sådana här förändringar. Det har man i alla fall omsorgsfullt lyckats dölja tidigare. Jag skall nämna ett exempel. Många forskare befarar i dag att många av dem som vill och kanske kommer att söka sig till Sverige från Sovjetunionen lider av sjukdomar som vi i dag har svårt att hantera i Sverige, t.ex. tyfus, gulsot och kolera. Dessa sjukdomar är vardagsmat i Sovjetunionen i dag. Det förekommer t.o.m. böldpest. Hur skall vi klara detta? Är det med vår kapacitet och vår flexibilitet?

Fru talman! Med tanke på vad som har hänt tidigare när det gäller Sveriges förmåga att hantera asylmottagningar är det ytterst osäkert. Frågan är om inte det uttryck som för flera år sedan lanserades i massmedia av en politiker – detta hade jag ingen aning om – återigen kommer att aktualiseras.

Anf. 16 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka invandrarministern för svaret på min interpellation som delvis har samma bakgrund som Sten Anderssons i Malmö. Jag kan dock inte säga att jag är särskilt nöjd med svaret.

Det är en ganska märklig situation vi har här. I tisdags uppträdde biståndS-

minister Lena Hjelm-Wallén i frågedebatten. Då hade min kollega, Ingrid Hasselström Nyvall, ställt en fråga i nära nog samma ämne och efterlyst besked om planerade svenska nödhjälpsinsatser till Sovjetunionen. Svaret var att det inte planerades någonting av detta slag. Någon timme senare uppträdde statsminister Ingvar Carlsson vid ESK-mötet i Paris. Då talade statsministern plötsligt om att det skulle utgå stöd på något sätt. I dag uppträder Maj-Lis Lööw här och svarar än en gång på en interpellation i samma ämne och talar om något helt annat än det som jag och Sten Andersson har frågat om. Här talar invandrarministern om arbetskraftsinvandring, som om det vi eventuellt kan stå inför vore den typ av inflyttning av arbetskraft som vi hade till Sverige på 50- och 60-talen från länder som Italien, Jugoslavien, m.fl. Sedan hänvisar hon till "östmiljarden" och svenska insatser för baltiska ungdomar, och allt möjligt. Men detta har ju ingenting med det här ämnet att göra.

Man kan göra många reflexioner med anledning av den här situationen. Exakt vad som är regeringens linje är svårt att avgöra. Jag gissar att det är den som Ingvar Carlsson uttryckte. Då inställer sig frågan om Lena Hjelm-Wallén inte var betrodd att framföra den, eller om Ingvar Carlsson vill monopolisera svar på viktiga frågor för sig själv, eller vad det kan vara. Hur som helst tycker jag att min kollega, Ingrid Hasselström Nyvall, i tisdags hade rätt att få ett seriöst svar och att biståndsministern borde ha väntat med sitt svar tills Ingvar Carlsson hade gett klartecken för ett något utförligare svar.

Det som invandrarministern säger nu är vid sidan av ämnet. Det här är ganska bekymmersamt. Precis som i den förra debatten ser vi tecken på helt olika uppfattningar från olika statsråd.

Jag vill kommentera sakläget något. Det handlar här inte om utvecklingsproblem i största allmänhet, svårigheter vid övergången från planekonomi till marknadsekonomi. Det handlar om oerhört stora inbyggda problem som den sovjetiska ekonomin har dragits med i decennier. Situationen i dag är, säger en del, trots allt bättre därför att man har haft stora skördar. Men även detta är helt ointressant. Det intressanta är att dessa skördar i många fall inte tas från marken. De ligger och ruttnar, och i den mån de tas omhand kan de inte transporteras till dem som behöver mat därför att transportsystemet är utslitet och oerhört föråldrat. Detsamma gäller lagerkapaciteten. Det finns alltså redan i det omedelbara perspektivet ett klart hot om hungersnöd i delar av Sovjetunionen, inte överallt och inte någon total massvält men i isolerade fickor i landet som kan vara så stora som städer som Novgorod och Pskov, som ligger ganska nära vårt område. Där finns mycket oroande rapporter om situationen.

Jag tror inte heller att vi står inför en omedelbar mycket stor flyktingvåg, varken inom Sovjetunionen eller från Sovjetunionen och västerut. Flyktingarna skulle i så fall troligen komma till andra länder än Sverige – Polen, Tjeckoslovakien osv. Vad vi står inför är ett växande tryck gradvis under 90-talet i takt med att situationen fortsätter att råda. Det är ingenting som kan lösas i en handvändning, genom att Gorbatjov proklamerar det ena eller det andra eller att man får litet hjälp västerifrån med att omorganisera utbildning, rättssystem eller vad det nu kan vara. Det här är problem som kommer att vara med oss under en mycket lång tid.

Sverige ensamt kan inte klara av att ge bistånd till de människor som kan drabbas av en eventuell kollaps av det sovjetiska samhällssystemet. Detta är helt uppenbart. Det är orimligt att vårt land eller något land skulle kunna ta emot hela flyktingbördan, som skulle kunna bli resultatet. Det behövs internationell arbetsfördelning.

Det jag efterlyste i min interpellation var besked om det finns en svensk beredskap för att i den situation som nu praktiskt taget alla experter på det här området har konstaterat finns bistå människor där de befinner sig, och i ett ganska kort perspektiv. Redan i februari mars kan det behövas på vissa ställen i Sovjet sådant som mat, medicin, barnkläder, baracker för inre flyktingar från Centralasien och transportkapacitet. Det sista är ett nyckelområde, därför att riskerna annars är mycket stora att det som skickas till Sovjetunionen försvinner på vägen eller fastnar någonstans eller beslagtas av maffian.

För att avrunda det hela: Jag tror också att det är nödvändigt att den svenska flyktingpolitiken återställs till den mera generösa som rådde före Luciadagen 1989, så att vi under 90-talet, om vi får en mycket olycksbådande situation, åtminstone kan bereda fristad åt vissa grupper som inte faller inom de gängse flyktingkriterierna. Det kan vara judar på flykt undan antisemitiska upplopp. Det kan vara krigsflyktingar och svårt sjuka. Jag tror att det är nödvändigt att se över flyktinglagen och asyllagen så att vi återställer den möjlighet som vi hade för att göra det som jag tror varje humanitärt sinnad människa kommer att tycka att vi skall göra ifall en sådan situation infinner sig.

Anf. 17 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Fru talman! Statsrådet Maj-Lis Lööw har i sitt interpellationssvar lagt huvudvikten vid att man måste satsa på åtgärder som motverkar att människor tvingas lämna sina hemländer. Jag instämmer till 100 %. Jag vill tillägga att den typiske sovjetmedborgaren helt säkert vill stanna i det land där hon eller han har sina rötter, sina vänner, sin kultur och sitt språk. Det är självfallet endast i nödfall som de knackar på vår port.

Med tanke på de enorma miljökatastrofer som har inträffat i Sovjetunionen räcker det dock inte med det argumentet. Många människor måste faktiskt flytta från Sovjet om de alls skall överleva. Vi måste definitivt räkna med en ökad flyktingström. Liksom interpellanterna vill jag berätta hur det skall mötas. I Österrike har man redan använt beväpnad gränsvakt. I Finland diskuteras detta. Jag hoppas att Sverige kan visa en planerad frikostighet, att regeringen redan nu planerar för sådant inom ramen för den utredning och den arbetsgrupp som statsrådet Lööw talade om. När kan riksdagen få information om dessa arbeten? Den är viktigt att vi får veta om ni i regeringen verkligen är beredda och på vilket sätt.

Anf. 18 KJELL DAHLSTRÖM (mp):

Fru talman! Liksom Gösta Lyngå vill jag, alldeles oberoende av att vi är partikamrater, se dessa problem positivare än tidigare talare gjorde – jag syftar på Sten Andersson i Malmö, statsrådet Maj-Lis Lööw och Håkan Holm-

berg. Jag tycker att de rids av en rädsla som härrör sig från den stora oro som finns över huvud taget för flyktingar och folkvandringar, något som jag tror att vi kommer att se som ett stabilt inslag i det Europa som nu växer fram. Kanske är denna rädsla även kopplad till någon gammal historisk rysskräck, vad vet jag.

Sverige har absolut "ett ryskt underskott". Det beror framför allt på den järnridå som har funnits så länge, 40–50 år. Nu ändras det. Man kan göra jämförelser med andra folkslag där vi har stora invandrargrupper i Sverige. Från Polen, som har en befolkning på 35 miljoner, hade vi i mitten av 80-talet 16 000 invandrare, från Grekland med 10 miljoner invånare 8 000 invandrare, från Iran med 45 miljoner invånare hade vi 13 000 invandrare i mitten av 80-talet. Från Finland hade vi som mest under den tid då finländare sökte sig hit ungefär 300 000 invandrare med 5 miljoner hemma i Finland. Hur ser det ut då det gäller Ryssland? Jag talar nu om den ryska rådsrepubliken. Den ryska rådsrepubliken har 130 miljoner invånare. Enligt tillgängliga uppgifter är det något under 1 000 ryssar i Sverige. Jämför dessa siffror, och låt oss förstå att vi absolut har ett ryskt underskott.

Man skall även se till närheten. Vi hade ett seminarium här i riksdagen i går med Sällskapet Näringsliv och politik. Från näringslivet tyckte man att vi absolut skall satsa på våra närområden. Man talade om de baltiska republikerna och Polen. Vi kan konstatera att avståndet från Stockholm till Luleå är ungefär detsamma som från Stockholm till Leningrad. Avståndet Malmö–Luleå är betydligt större än avståndet Malmö–Moskva – detta för att förstå den nya europeiska geografin. Vi vet att Leningrad, som inte ligger längre bort härifrån än Luleå, har mycket stora problem av alla de sorter.

Får jag göra en ny djupdykning i mina knappa historiska hågkomster, har jag för mig att Ryssland, Rusland, har samma ordstam som Roslagen. Det var ruser som grundade de första statsbildningarna på den ryska sidan i Nygård, Novgorod. Till Ukrainas huvudstad Kiev kom svenskarna, varjagerna, eller rusarna, med administration och grekerna med kyrka. Vi har alltså klara historiska band med detta närområde och det ryska folket.

På den språkliga sidan kan vi konstatera att ryskan är ett av de större språken i världen. Egentligen är ryskan geografiskt sett ett närmare språk än franskan. Ryska talas av ungefär 260 miljoner människor, vilket är den totala befolkningen i Sovjet, kan man säga.

Sverige måste se positivt på den förändring som har skett. Järnridån har försvunnit. Vi behöver hjälpa till med utbildning, ge katastrofhjälp och bygga en kulturell brygga mellan dessa gamla kanske trätande folk svenskar och ryssar.

Jag menar att vi behöver planera för en ordnad invandring av ryssar till Sverige i storleksordningen 10 000 personer. Det kan också vara fråga om flera tiotusental. Men samtidigt måste man, självfallet, diskutera svårigheterna med att ta emot en enorm mängd människor.

Så en kommentar till statsrådet Lööws svar till interpellanterna, för det tycker jag är viktigt. Sovjetunionen är inte ett land utan en union med 15 republiker och en mängd delområden inom Ryska rådsrepubliken. Vi skall alltså inte tala om Sovjetunionen längre som ett land.

Östkännaren Stefan Hedlund har både på seminariet i går här i riksdagen

och i många TV-diskussioner sagt att vi måste förbereda oss på nödhjälp, långsiktig hjälp och bilaterala åtgärder som en mycket billig försäkring för en utveckling med överraskande otrevliga händelser.

Jag har samma uppfattning som Gösta Lyngå, nämligen att vi behöver planera för en frikostighet här. Kanske måste vi alltså planera för en ordnad invandring avseende arbete, studier och kulturutbyte. Det kan, som sagt, vara fråga om en invandring i storleksordningen flera tiotusental ryssar.

Anf. 19 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Fru talman! Det här är en utomordentligt intressant debatt. Jag tycker att det är bra att vi har den här debatten, eftersom denna fråga har varit så uppmärksammad. Men debatten är också bra så till vida att den visar hur sammansatt den här frågan är.

Först och främst har jag noterat att den förste talaren i debatten tyckte att invandrarministern inte var tillräckligt uppjagad och att den siste talaren tyckte att invandrarministern och andra var alldeles för uppjagade inför det som nu diskuteras. Det är alltså en slutsats som man kan dra.

Sedan anser jag att debatten har visat att vi diskuterar flera olika saker som vi sedan så att säga blandar i en stor skål. Därefter rör vi om, och då blir det som det blir.

Men för det första diskuterar vi följande, och detta har vi faktiskt diskuterat ganska länge och också skapat en viss beredskap för: Det skulle alltså i Sovjetunionen i den process som nu pågår kunna uppstå allvarliga hinder och motsättningar t.ex. som kunde leda till en militär intervention i de baltiska staterna. Sedan gäller det då vad detta skulle kunna leda till i form av flyktingar i ordets rätta bemärkelse.

För det andra målas en annan sak upp som någonting tänkbart, nämligen massarbetslöshet och svält. Då får man fundera över insatser i det sammanhanget.

För det tredje diskuteras frågan om vilka konsekvenserna kommer att bli när det gäller det faktum att det nu blir lättare att få pass och att kunna lämna Sovjetunionen. Det är självfallet, som någon här också underströk, någonting som vi här liksom i andra länder skall välkomna, eftersom det ges möjlighet till utbyte över gränserna. Det kan gälla turister, släkt och vänner, kulturellt utbyte osv.

Till detta kommer, som Gösta Lyngå sade, s.k. miljöflyktingar. De ekologiska förutsättningarna och framför allt miljöskälen skulle tvinga människor att flytta.

Från dessa utgångspunkter måste vi kanske ändå vara klara över att en mängd olika scenarion är tänkbara. Därför kan jag inte säga att Sverige har en enda bestämd plan här för vad som skall inträffa. I fråga om de spekulationer som har förekommit diskuterar man allting – alltifrån 4 miljoner till 50 miljoner människor. Det finns faktiskt en viss skillnad när det gäller hanteringen av sådana siffror. Dessutom vet vi väldigt litet om huruvida de här människorna söker sig till Sverige eller till något annat land, alltså om hur fördelningen blir över Europa och resten av världen.

Uppriktigt sagt förstår jag inte vad Håkan Holmberg menar när han säger att jag inte har svarat på hans fråga. Han har ju frågat vilka åtgärder vi skulle

vidta för att tillsammans med andra länder hantera en eventuell massutvandring från Sovjetunionen. Men om det var något som jag strök under i mitt interpellationssvar var det ju just vikten av att vi, inte minst tillsammans med övriga europeiska länder, diskuterar den här saken. Det gäller tänkbara åtgärder och ett gemensamt förhållningssätt med tanke på de olika typer av migration eller flyktingströmmar som skulle kunna uppstå. Det betyder att vi också måste följa utvecklingen i Sovjetunionen utomordentligt noga och att vi måste vidta erforderliga åtgärder.

Vidare har jag mycket svårt att förstå att det i grunden skulle finnas något motsägelsefullt i biståndsministerns och statsministerns uttalanden. Självfallet kommer Sverige, i händelse av en svältkatastrof i Sovjetunionen eller någon annanstans här på jorden, nu – liksom tidigare varit fallet – att delta i arbetet med de internationella insatser som vi får förutsätta kommer att göras i syfte att ge humanitär hjälp.

Biståndsministern sade här i tisdags: "I många internationella fora studeras nu situationen, och överväganden pågår om vad som bör göras. Sverige deltar aktivt i detta arbete." Det är alltså ett direkt citat av vad biståndsministern sade i sitt svar här i tisdags. Jag finner inte någon motsättning i detta eller i något annat som har sagts.

Fru talman! Man får ju inte svära här i talarstolen. Men jag måste säga att ingen kan mäta sig med Sten Andersson i Malmö när det gäller att måla fan på väggen. Det är verkligen ett helt "batteri" av elände som han här tar upp. Men jag tycker, och jag har när det gäller det samordningsansvar som man haft försökt att få proportioner på debatten. Självfallet skall vi ha en beredskap. Det finns många exempel på att invandrarverket och arbetsmarknadsdepartementet har tagit initiativ till att flera olika departement och flera olika myndigheter samverkar. Rollfördelningen skall vara klar inför olika scenarion. Det får inte råda någon tvekan här, för lika väl som vi följer utvecklingen inne i Sovjetunionen mycket noga diskuterar vi också vilka olika åtgärder som skall vidtas i olika tänkbara situationer.

Anf. 20 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Jag vet inte hur jag skall tacka för statsrådets noteringar beträffande min verbala förmåga. Jag har i varje fall noterat vad statsrådet sade.

Man skall inte raljera i en sådan här debatt – debatten är alldeles för allvarlig för att man skulle göra det. Men Kjell Dahlström hade konstiga beräkningar. Han talade om ett underskott av flyktingar från Sovjet. Mot den bakgrunden undrar jag: Vad händer den dag det blir kris i Kina?

Fru statsrådet! Jag har inte haft ambitionen att jaga upp statsrådet. Däremot hade jag ambitionen att få klara besked. Men sådana har definitivt lyst med sin frånvaro här i dag.

Sedan refererar jag till ett uttalande i TV för 14 dagar sedan. Statsrådet sade, att apropå frågan om huruvida vi klarar en större folkvandring till Sverige: Det har vi klarat förut. Blygsam som jag är frågar jag då: När? Det skulle vara intressant att få en precisering i det avseendet.

Jag undrar också hur det är med den statistikläsande informationssekreteraren, som inte har noterat att Sovjet inte släpper lös sina medborgare förrän

nästa år. Att vi hittills inte har upplevt någon flyktingström från Sovjet av större mått begriper väl t.o.m. ett förskolebarn.

Statsrådet säger att polis- och invandrarverk kan hantera detta. De har diskuterat frågan seriöst, säger man. Då måste min fråga bli: Varför har man inte satt in de resurserna tidigare?

Vi hade kaos hösten 1989 och vi hade kaos på sommaren 1989. Man räddade i och för sig tillvaron för en del hotellägare som under snöiga vintrar kunde inkvartera flyktingar i stället. Tältläger fick byggas och båtar fick chartras och läggas i våra hamnar runt om i hela landet för att lösa problemet.

Skulle ytterligare flyktingar komma vore det intressant att få reda på vad statsrådet menar med kapacitet och flexibilitet. Om det som ingen hoppas skall hända ändå kommer att inträffa, att vi får en strid ström av flyktingar från Sovjet under en kort tid, tror jag att vi kommer att få höra, som jag sade i mitt första inlägg: Detta hade vi ingen aning om. Vi kunde inte i vår vildaste fantasi tro att det skulle komma så många. Tyvärr har vi inte resurser att klara detta.

Anf. 21 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Fru talman! Även jag reagerar mot vissa tonlägen och även formuleringar i Sten Anderssons i Malmö inlägg, inte minst det senaste resonemanget om underskott och hänvisningar till Kina och Indien. Den sortens resonemang hör inte hemma i någon typ av debatt om flyktingproblem. Diskuterar man asylfrågor skall man diskutera i termer som asylrätt, mänskliga rättigheter, elementära, klara och grundläggande principer.

Det som har motiverat min fråga är något helt annat. Det är den kollaps för den sovjetiska ekonomin som är alldeles uppenbart förestående, ifall den inte redan har inträffat. Under hela året har den ena rapporten efter den andra kommit, som har kunnat kontrolleras och verifieras på plats av forskare och experter och som har talat om sammanbrott i livsmedelsförsörjningen, ransonering, att transportapparaten bryter samman, smörbrist i Riga, m.m. i samma stil. Det är helt uppenbart att denna situation inte kan fortgå utan att det får väldigt påtagliga konsekvenser för enskilda människor, var de än bor i Sovjetunionen. Det här är heller inte något som går att trolla bort eller lösa på kort sikt med de svenska biståndsinsatser för Östeuropa, Baltikum och Sovjet som vi är överens om och som i och för sig är alldeles utomordentliga. Detta är ett problem som ramlar över oss helt oavsett hur vi hanterar de långsiktiga utvecklingsproblemen i öst. Det är de frågorna som jag i dag och min partikamrat Ingrid Hasselström Nyvall i tisdags ville få svar på. Vad avser man att göra, vilken form av beredskap har man för att klara den akuta situation som kan uppstå, och som på ett eller annat sätt kan komma att spilla över även på oss?

Helt uppenbart finns det inget svar på den frågan. Hade det funnits ett svar hade vi inte fått den här underliga situationen. Lena Hjelm-Wallén sade i tisdags i kammaren, vilket var kärnan i hennes inlägg: Vi planerar ingenting särskilt. Statsministern sade en timme senare i Paris: Jo då, vi planerar någonting. Invandrarministern väljer nu att tala om något annat. Det är uppenbart att det inte finns någon planering. Den skulle kunna finnas. Den skulle

gå att ta fram. Jag nämnde i mitt inlägg tidigare ett antal punkter som skulle kunna ingå. Maj-Lis Lööw har hittills inte nämnt någon. Hon är välkommen att ansluta sig till de punkter som jag nämnde, som en början till en riktlinje för vad svensk katastrofhjälp skulle kunna bidra med. Välkommen Maj-Lis Lööw!

Det finns ingen anledning att fortsätta en debatt där vi bara står och kritiserar varandra. Detta är mycket allvarligare än så. Jag hoppas att regeringen äntligen tar sig samman. Det vi har sett den här veckan är inte uppbyggligt.

Anf. 22 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Fru talman! Statsrådet Lööw har dragit den helt riktiga slutsatsen att frågan är komplicerad, den är mycket komplicerad. Kan vi få reda på om arbetsgruppen för Östeuropas utveckling också delar den uppfattningen?

Jag skulle kunna öka på komplikationen något genom att påpeka att andra ekologiska katastrofer inträffar och kommer att inträffa på olika platser i världen på grund av hänsynslöshet mot och okunnighet om naturens villkor. Det är vad som har skett i Sovjetunionen och det kommer att ske på andra håll.

Vi får nya flyktingströmmar. De är inte små. Vi behöver inte diskutera 50 miljoner, men en enda ynka halv miljon, kan vi plötsligt ta emot det? Det är den storleksordningen som vi måste diskutera. Det är svårt nog.

Vi måste ta problemet på stort allvar och diskutera det på ett medmänskligt sätt. Det vore lämpligt att statsrådet Lööw initierade och ledde diskussionen om nya lösningar på ett nytt och jättestort problem.

Anf. 23 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Fru talman! Får jag först säga till Gösta Lyngå att det i och för sig är intressant att diskutera, även om det inte ligger på mitt bord, vilka insatser vi skall göra i Sovjetunionen för att hjälpa till med miljöproblemen. Jag kan bara säga att jag inte tänker angripa de problemen genom en förändrad invandringspolitik.

Jag håller med Håkan Holmberg om att det inte finns någon anledning att träta om detta. Men Håkan Holmbergs fråga var formulerad på sådant sätt att den gällde vad vi gör för att tillsammans med andra länder hantera en eventuell massutvandring. Nu vill han i stället ha besked om, exakt i kronor och ören, efter vad jag förstår, vad en svensk insats vid en svältkatastrof i Sovjet skall bestå av.

Låt mig ta fasta på "tillsammans med andra länder", som Håkan Holmberg formulerade det i sin interpellation. Det är precis det jag har försökt peka på, som biståndsministern har försökt att peka på och som jag är alldeles övertygad om att statsministern också hade som utgångspunkt. Blir det en svältkatastrof i Sovjetunionen, skall vi vara med och hjälpa till med en samlad internationell humanitär insats. Det har vi, såvitt jag kan minnas, varit i varenda liknande situation runt om i världen tidigare.

Sten Andersson i Malmö pratar om det andra scenariot som utmålas, nämligen vad som skall hända då människor kan få pass och få lämna Sovjetunionen med anledning av att man liberaliserar sina passlagar efter nyåret. Jag hoppas att vi är överens om att det är bra. Det är bra att människor kan få

resa över gränserna. Vi har ställt de kraven i många årtionden på Sovjetunionen och andra länder, att de skall ge sina medborgare möjlighet att röra sig över gränserna. Det är en viktig del av de mänskliga rättigheterna.

Självklart kan detta också komma att leda till att en och annan, kanske t.o.m. många, vill utnyttja den möjligheten inte bara till att resa ut på turistbesök, utan väljer att försöka utvandra från Sovjetunionen. Det är precis samma situation som vi har haft i de andra öststaterna tidigare. När möjligheten att resa ut öppnades var det många som, med anledning av den ekonomiska situation som rådde där, valde ren immigration. Det var bl.a. det jag hänvisade till i den TV-intervju som Sten Andersson refererar till.

Vi har faktiskt haft situationen – om än möjligtvis i mindre skala, men det vet vi ingeting om – att människor från flera av de forna östländerna kommit hit och ansökt om att få stanna på grund av ren invandring och inte med asylskäl. Det har visserligen inneburit stora påfrestningar på det svenska flyktingmottagandet, men det kaos som Sten Andersson med sitt färgstarka språk påstod hade uppstått har, menar jag, inte uppstått. Det har inneburit stora påfrestningar för oss, men vi har också klarat oss igenom dem utan något kaos.

Anf. 24 KJELL DAHLSTRÖM (mp):

Fru talman! När jag lyssnar på statsrådets Lööws förklaringar reagerar jag mot att hon återigen säger att det som har hänt i Östeuropa inte givit regeringen någon som helst anledning att förändra invandrarpolitiken. Jag tycker att det är mycket märkligt, för att uttrycka det försiktigt.

Här har vi haft en järnridå alldeles inpå oss, som nu helt plötsligt har försvunnit. Bakom denna har ungefär 300 miljoner människor – det är ungefär 5 % av jordens befolkning – nu fått och kommer att få sin rörelsefrihet, och de finns alldeles inpå detta lilla land Sverige. Jag ville med de geografiska och kulturhistoriska utvikningarna i mitt anförande peka på behovet av att ta tag i situationen och inte bara litet handfallet invänta katastrofala utvecklingar. Jag delar där Håkan Holmbergs uppfattning. Det är mycket illavarslande för Sverige att regeringen inte anser sig föranlåten att förändra invandrarpolitiken efter vad som har hänt och efter vad vi kan befara kommer att hända.

Anf. 25 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Fru talman! Naturligtvis efterlyser varken jag eller någon annan i den här debatten besked i kronor och ören om vad som skall göras den ena eller andra månaden eller året för att bidra till att något mildra följderna av den sovjetiska ekonomins kollaps. Min fråga handlade om hur vi skall hantera och *förebygga* de följder som denna kollaps kan få och som kan komma att få konsekvenser i form av att desperata människor söker sig vart som helst västerut, både till Sverige och till andra länder.

En av mina punkter var också att det är nödvändigt att återställa den generösa flyktingpolitik som regeringen med stöd av några andra partier – bl.a. det parti som Sten Andersson i Malmö tillhör – vid Luciatid förra året upphävde. Jag tycker att det är rimligt att begära besked från invandrarministern – det var därför jag ställde frågan. Jag gjorde det även därför att hon

här själv påpekade att det finns ett samband mellan vårt stöd till katastrofoffer osv. och vår invandrings- och flyktingpolitik. Det sägs också av andra personer. Här behövs en samordning.

Invandrarministern hänvisade själv i sitt svar till den arbetsgrupp inom regeringskansliet som skall ta ett mer samlat grepp på den här typen av frågor. Jag hade hoppats att det skulle finnas ett sådant samlat grepp att redovisa. Det hade väl också Ingrid Hasselström Nyvall i tisdags. Som jag här har konstaterat fick hon ett svar. Sedan gav Ingvar Carlsson ett besked med ett annat innehåll, och nu kommer Maj-Lis Lööw och svarar på ett tredje sätt, dvs. väljer att – intill sista inlägget, som gladde mig – tala om någonting annat.

Jag hoppas att Maj-Lis Lööw nu sist talade å hela regeringens vägnar; en beredskapsplanering eller vad man vill kalla det förefaller vara nödvändig, inte bara för den nu kommande vintern utan för mycket lång tid framöver – det kommer att ställas stora krav; många, inte minst det internationella samfundet, kommer att begära att Sverige gör sin del – låt vara att den är begränsad – av de insatser som kan behövas för att förhindra massvält, svåra miljökatastrofer, medicinska katastrofer, sjukdomar, osv., till följd av det som nu håller på att hända. Jag hoppas som sagt att Maj-Lis Lööw talar å hela regeringens vägnar – då behöver vi inte ha någon mer debatt av den här typen: Då väntar vi bara på en redovisning i vanlig ordning från regeringen vid ett senare tillfälle.

Anf. 26 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Håkan Holmberg brukar vara alert i riksdagen, men även solen har sina fläckar: Det var inte jag som började anföra jämförelsetal på flyktingunderskott. Jag håller med Håkan Holmberg om att det är den enskilda individens skäl som skall prövas. Varifrån vederbörande sedan kommer är ointressant. Men det var som sagt inte jag som startade den debatten – det borde herr Holmberg veta.

Jag håller med dem som säger att vi i den här frågan har fått olika besked från olika statsråd – från fru Hjelm-Wallén, statsminister Carlsson och statsrådet Lööw. Men det är bra om man nu har tagit det här på allvar och insett att det *kanske* uppstår en situation som vi aldrig tidigare har sett maken till.

Det var jag som nämnde turistvisa i mitt inlägg – det står faktiskt ingenting om det i statsrådets svar. Jag sade att vi så länge vi kan skall värna rätten för Sovjetmedborgare – och alla andra, för den delen – att besöka Sverige som turister. Men statsrådet sade att vi har klarat folkvandringar tidigare, och som svar på min fråga vilka folkvandringar det var refererade statsrådet till att någon eller några av dem som fått turistvisum till Sverige hoppat av och sökt asyl här. Är det det som statsrådet kallar för folkvandring har vi vitt skilda uppfattningar om hur det begreppet skall tolkas.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1990/91:Sf1–Sf8 till socialförsäkringsutskottet
1990/91:K15 till konstitutionsutskottet
1990/91:Fi14–Fi31 till finansutskottet
1990/91:K16 och K17 till konstitutionsutskottet

7 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Motionerna
med anledning av prop. 1990/91:25 Förslag till tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1990/91
1990/91:Sf9 av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m)
1990/91:Sf10 av Sten Svensson m.fl. (m)
1990/91:Sf11 av Ulla Orring och Britta Bjelle (fp)
1990/91:Kr1 av Ingrid Sundberg m.fl. (m, fp, c)
1990/91:Kr2 av Jan Hyttring och Stina Gustavsson (c)
1990/91:Kr3 av Inger Schörling m.fl. (mp)
1990/91:Kr4 av Kaj Nilsson m.fl. (mp)
1990/91:Kr5 av Berndt Ekholm m.fl. (s)
1990/91:T6 av Viola Claesson (v)
1990/91:T7 av Roy Ottosson m.fl. (mp)
1990/91:Jo32 av Sven Eric Lorentzon m.fl. (m)
1990/91:Jo33 av Karl Erik Olsson m.fl. (c)
1990/91:N13 av Per-Ola Eriksson m.fl. (c)
1990/91:N14 av Inger Schörling m.fl. (mp)
1990/91:A6 av Sonja Rembo m.fl. (m)
1990/91:A7 av Margareta Gard (m)
1990/91:Bo15 av Knut Billing m.fl. (m)

med anledning av prop. 1990/91:53 Lag om folkbokföringsregister, m.m.
1990/91:Sk22 av Inger Hestvik och Inga-Britt Johansson (s)
1990/91:Sk23 av Bo Lundgren m.fl. (m)
1990/91:Sk24 av Rune Rydén (m)
1990/91:Sk25 av Kjell Johansson m.fl. (fp)
1990/91:Sk26 av Margitta Edgren (fp)
1990/91:Sk27 av Kjell Dahlström m.fl. (mp)
1990/91:Sk28 av Görel Thurdin m.fl. (c)
1990/91:Sk29 av Marianne Stålberg (s)

8 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation framställts

den 21 november

1990/91:103 av *Gunnar Hökmark* (m) till miljöministern om koldioxidutsläppen i Sveriges internationella miljövårdssamarbete:

Det förekommer olika uppgifter om Sveriges agerande vid FNs klimatkonferens i Genève. Med tanke på att vi i Sverige har ett riksdagsuttalande om att frysa koldioxidutsläppen vore det i konsekvens med detta rimligt att Sverige verkade pådrivande för att få andra länder att göra motsvarande förpliktigande åtaganden.

Med tanke på att miljöministern över huvud taget inte nämnde det av riksdagen uttalade koldioxidtaket med ett enda ord i sitt officiella anförande är det angeläget med en redovisning av Sveriges strategi i det internationella miljövårdsarbetet inom detta område.

Mot denna bakgrund vill jag fråga miljöministern om hon är beredd att inför riksdagen redogöra för Sveriges strategi i arbetet med världsklimatkonferensens ministerdeklaration och överenskommelsen mellan EFTA och EG-länderna.

9 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor framställts

den 22 november

1990/91:226 av *Jan-Erik Wikström* (fp) till statsrådet Lena Hjelm-Wallén om biståndet:

I regeringens skrivelse om det s.k. krispaketet framförs en rad tankar, i flera fall ganska lösligt och otydligt beskrivna, om utgiftsnedskärningar och andra förändringar i stort och smått. De enda av dess som hittills förelagts riksdagen för beslut – i form av proposition – är en skattehöjning och en förändring av sjukpenningförsäkringen. En av de tankar som förs fram i skrivelsen är att en del av kostnaderna för asylberättigade flyktingar från u-länder skall betalas med biståndspengar. Denna kostnad uppges vara 700 milj.kr. per år. Det skulle i så fall vara det femte – och mest drastiska – förslaget från den socialdemokratiska regeringen om nedskärningar av biståndet sedan 1982. Redan i våras övergavs i praktiken 1 %-löftet genom att östbistånd finansieras från anslaget för u-landsbistånd. Nu tänker regeringen tydligen gå ett steg längre. Det vore utomordentligt allvarligt, vilket framgår bl.a. av en skrivelse från SIDA till regeringen. Under kyrkornas u-vecka som nu pågår har välgrundade protester framförts mot regeringens planer. Mot den bakgrunden vill jag fråga biståndsministern:

Avser regeringen verkligen att i budgeten lägga fram ett förslag om att skära ned biståndet på det sätt som tidigare aviserats?

1990/91:227 av *Lennart Eliasson* (fp) till försvarsministern om försvarsmaterielindustrin:

Sysselsättningssituationen i de södra delarna av Bergslagen är bekymmersam, inte minst inom stål- och försvarsmaterielindustrin. Betydande uppsägningar har skett de senaste åren inom dessa branscher och nu varslas om ytterligare uppsägningar på flera håll, bl.a. i Karlskoga och Hällefors. Diskussioner pågår nu mellan AB Bofors och FFV om sammanslagning.

Jag vill därför fråga försvarsministern:

Kommer regeringen att ha några önskemål om bevarande av utvecklingskompetens och produktionskapacitet inom försvarsmaterielindustrin i de nu pågående diskussionerna mellan AB Bofors och FFV?

1990/91:228 av *Lennart Eliasson* (fp) till försvarsministern om försvarsmaterielbeställningar:

Regeringens meddelande om besparingar inom offentliga sektorn innehåller bl.a. förslag om nedskärningar inom försvarsdepartementets område.

Detta bl.a. har ytterligare ökat oron hos anställda inom den redan hårt drabbade försvarsmaterielindustrin i Karlskoga.

Jag vill därför ställa följande fråga:

Kommer regeringen under våren 1991 att avsätta pengar för försvarsmaterielbeställningar, t.ex. artilleriammunition, i väntan på att ett nytt försvarsbeslut ger ett mer långsiktigt besked inför framtiden till våra försvarsmaterielindustrier?

10 § Kammaren åtskildes kl. 13.48.

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Torsdagen den 22 november

1 § Justering av protokoll 1
2 § Ledighet 1
3 § Svar på interpellation 1990/91:55 om asyl 1
Statsrådet Maj-Lis Lööw (s)
Sten Andersson i Malmö (m)
4 § Svar på interpellation 1990/91:58 om förhållandena i Rumänien . 6
Statsrådet Maj-Lis Lööw (s)
Maria Leissner (fp)
Alf Wennerfors (m)
5 § Svar på interpellationerna 1990/91:69 och 82 om en eventuell invandring från Sovjetunionen 13
Statsrådet Maj-Lis Lööw (s)
Sten Andersson i Malmö (m)
Håkan Holmberg (fp)
Gösta Lyngå (mp)
Kjell Dahlström (mp)
6 § Hänvisning av ärenden till utskott 26
7 § Bordläggning 26
8 § Anmälan om interpellation
1990/91:103 av Gunnar Hökmark (m) om koldioxidutsläppen i Sveriges internationella miljövårdssamarbete 27
9 § Anmälan om frågor
1990/91:226 av Jan-Erik Wikström (fp) om biståndet 27
1990/91:227 av Lennart Eliasson (fp) om försvarsmaterielindustrin 28
1990/91:228 av Lennart Eliasson (fp) om försvarsmaterielbeställningar 28

gotab 97399, Stockholm 1990